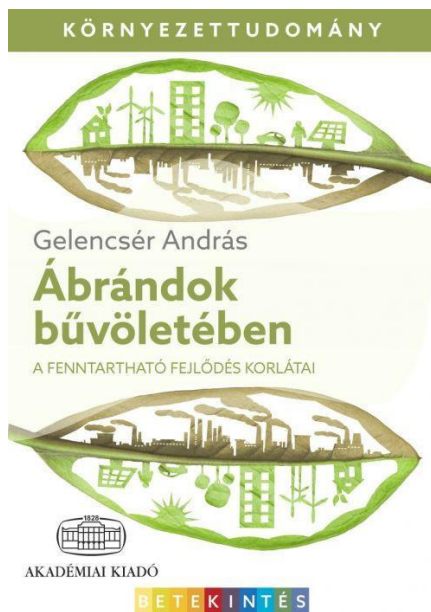

<https://doi.org/10.59424/debreceeniszemle/2026/34/1/116-119>

Zöld illúziók hálójában – mit üzen nekünk az „Ábrándok bűvöletében”?

Gelencsér András: *Ábrándok bűvöletében – A fenntartható fejlődés korlátai.*

Budapest: Akadémiai kiadó, 2023.

Arra szerencsére már az ipari forradalom során rájött az emberiség, hogy nekünk, embereknek kell annak érdekében tennünk, hogy az erőforrásainkat úgy használjuk, és úgy gazdálkodjunk velük, hogy azokat a következő generációk is tudják hasznosítani. Így született meg a fenntarthatóság fogalma, amivel elvben el is kezdtek foglalkozni. De ha ez valóban így volt, hogyan kerülhettünk mára abba az apokaliptikus helyzetbe, hogy a társadalom és környezet közeli összeomlásának lehetőségéről beszélünk?

A Gelencsér András tollából 2023-ban megjelent *Ábrándok bűvöletében – A fenntartható fejlődés korlátai* című műben a globális fenntarthatóság kérdése kapja a fő fókuszot, még hozzá kizárólag tudományos alapokra támaszkodva. Már a könyv borítóján is megjelenik az a kettős mérce, ami jelenleg észlelhető a hagyományos lineáris gazdasági működés és a fenntartható vagy annak vélt működés megítélése között. Ez a fajta összehasonlítás a könyv egészen át elkíséri az olvasót megmutatva mindkét oldal előnyeit és hátrányait is.

A mű nem éppen hagyományosnak mondható módon dolgozza fel a fenntarthatóság témakörét. Az energia aspektusából értelmezi a témakört, és rávilágít mindazon tényezőkre, melyek a jelen helyzet kialakulásáért felelőssé tehetőek, valamint eloszlatja az ehhez kapcsolódó tévhiteteket. Szokatlan, de hétköznapi és érthető módon magyarázza el a megértéshez szükséges tudományos hátterét, így az olvasó is mögé láthat az első pillantásra összetettnek látszó témáknak.

A 119 oldalas könyv 10 fő fejezetre oszlik, melyeket a szerző alfejezetekre is bontott. Mint tudományos műnek többek között a fejezetek és alfejezetek elnevezései adják a szokatlanságát, csak néhány példát

említve: *Ábrándos szép napok*, *Szellem a palackból* vagy *Jól befűtöttünk*. Táblázatoktól és ábráktól mentes, csak a legszükségesebb információkat tartalmazza számokkal, adatokkal és tényekkel alátámasztva.

A szerző az előszóban elkezdte fessegetni azokat a fő kérdéseket, melyek befolyásolják az emberiség és a környezetünk nem túl távoli jövőjét. Vajon a körforgásos gazdaság kialakítása és a fenntartható törekvések bevezetése csak megrövidíti az erőforrásainkat, és közelebb sodornak minket a teljes összeomláshoz? Vajon a technológiai fejlődés valóban megoldást hozhat a hamarosan kimerülő energiaforrásaink pótlására? Ezen fontos kérdéseket boncolgatja a könyv hátralévő részében inkább azért, hogy felnyissa az olvasó szemét, nem pedig azért, hogy elretentse.

Az energia forradalma című fejezetben a szerző felhívja a figyelmet arra, hogyan növekedett az energiafelhasználásunk az ősemberektől egészen napjainkig. Ez az érték a kezdetekhez képest átlagosan tízszeres növekedést jelent a jelenlegi életformánk mellett. Ezzel egyetemben rávilágít arra is, hogy amíg az ipari forradalom előtt az előállított élelmiszer mennyisége jelentősen meghaladta az előállításába fektetett energia mennyiségét, aminek jelen pillanatban a fordítottja igaz. A gépesítésnek, a műtrágyázásnak, valamint a megemelkedett húsfogyasztásnak köszönhetően az előállításba fektetett energia sokszorosa annak, amit

emberként a fogyasztásukból nyerhetünk. A szerző valós példákon keresztül hívja fel a figyelmet az iparosodás következtében kialakult környezeti katasztrófákra is, valamint az ezekre hozott és bizonyos esetekben azóta is működtetett álmegoldásokra, melyek nem a probléma okának megoldása felé tendáltak, hanem pillangó effektusként máshol okoztak legalább ugyanekkora, ha nem nagyobb problémákat. Arra is kitér, hogy a környezetvédelem mint iparág ellentmondásosan szintén a növekedési és fogyasztási tendenciát növeli, mivel az új megoldások a jelenlegi problémáinkra szintén „csak új” technológia létrehozásával lehetségesek. Meglehetően nyers őszinteséggel mutatja be továbbá a jelen társadalmi gondolkodás és cselekvés okozta környezeti problémákat.

A könyv további részében az üvegházhatás fogalmának és a szén körforgásának magyarázata után a légkörbe kerülő apró részecskékre terelődik a szó. Hiszen az ipari forradalom óta az emberi tevékenység legalább a háromszorosára növelte a légkörben található parányi részecskék arányát, így a felhőképződésen keresztül ez is hatással van a klímánkra. Elmagyarázza, hogy a globális felmelegedés következtében előidézett öngerjesztő folyamatok, mint például a jégsapkák olvadása vagy a levegő hőmérsékletének emelkedése, a helyzet folyamatos romlását idézik elő. Beszél arról, milyen létfontosságú a növénytakaró megőrzése az elérhető világhoz, valamint, hogy az óceáni és szárazföldi

élőlényekre milyen hatással lehet a helyzet súlyosbodása.

A földi anyagforgalom zárt rendszer, amelyben az anyagmennyiség adott, így az emberiségnek azzal kell gazdálkodnia, ami 4,5 milliárd éve rendelkezésre áll. Az új nyersanyag-lelőhelyek felfedezése évtizedek óta csökken, miközben a meglévő lelőhelyek minősége romlik, a bányászat hatékonysága hanyatlik, és a költségek növekednek. A kitermeléshez szükséges infrastruktúra kiépítése jelentős energia-befektetést igényel, különösen a ritkaföldfémek esetében, amelyek legtöbbször távoli, lakatlan területeken találhatók. Az úrbányászat ötlete ugyan felmerül, ám a szerző szerint ez inkább a figyelem elterelése a földi erőforrás-problémák megoldásáról, mintsem reális alternatíva. A könyv rámutat arra, hogy a fenntartható fejlődés érdekében az anyagok újrahasznosítása és a meglévő készletek hatékonyabb felhasználása elengedhetetlen.

Megújuló energiaforrás? Létezik ez a fogalom egyáltalán? A szerző álláspontja szerint nem, hiszen ezek a lehetőségek az energiát nem teremtik, hanem pusztán egymásba alakítják. Kifejti, hogy azért gondolja helytelen elnevezésnek a megújuló energiaforrást, mert fosszilis energiahordozókból nyert anyagokkal és energiával készülnek ezek az energiatároló berendezések is.

Az akkumulátorgyártás és az akkumulátorok újrahasznosításának problémája sem maradhat ki a könyvből. Nemcsak az előállításuk

során előidézett környezetszennyezésről, hanem arról is ír, hogy az újrahasznosításuk mennyire szükséges a ritka fémek visszanyerése miatt, habár ez különösen nehézkes és energiaigényes folyamat. Felveti a digitalizáció problémáját is nemcsak az elektronikai eszközök és mikrochipek előállítása és működtetésük energiaigényének aspektusából, hanem olyan tényezőkre is kitér, melyeket nem feltétlenül gondolunk át a mindennapi működtetésük során. Az internet és a kriptobányászat energiaszükségletét is taglalja, és egy olyan fontos és ellentmondásos kérdést feszeget, hogy vajon tényleg azzal óvhatjuk-e meg a környezetünket, ha nyomtatás helyett digitalizálunk? A válasz, csakúgy, mint eddig, szintén nem fehér vagy fekete.

Beszél arról, hogy hogyan lettünk mi, emberek takarékos és gazdaságos fogyasztókból a túlfogyasztás mesterei. A bevásárlóközpontoknak és azok marketingtevékenységének köszönhetően az ipar önkéntes áldozataivá váltunk úgy, hogy még csak észre sem vettük. A fejlett országokban alapvető igénynek ítéljük meg tárgyaink folyamatos, ámbár szükségtelen cseréjét, valamint a luxus-cikkek birtoklását. Ehhez természetesen pénzre van szükség, egyre többre és többre, melyért szívesen dolgozunk egyre többet és többet úgy, hogy nem is észleljük a mókuskereket, amibe önként és dalolva állunk be.

Szokatlan módon a könyv zárását nem az epilógus képezi, hanem az azt követő fejezet, mely *A remény*

hal meg utoljára címet kapta. Ez annak köszönhető, hogy amíg az epilógus során összegzett információk és tanulságok kétségeket és rossz előérzetet kelthetnek az olvasóban, addig a záró fejezetben a szerző perspektívát kínál a jövőre nézve. Ez által a mű végén mégis optimistán gondolkodik a jövőről és egy lehetséges megoldással zárja az írást, mely elgondolkodtatja az olvasót, aki remények szerint másképp fog tekinteni a fogyasztási és felhasználási szokásaira a mindennapokban. Minden változás kicsiben kezdődik, így még ha nem kerül is bevezetésre az általa javasolt rendszer, mi gondolkodhatunk tudatosabban az életvitelünkről. Ha az olvasó olyan művet keres, amely összefoglalja a fenntarthatóság energia oldalának témáját, ez a könyv a megfelelő választás. Nem csak könnyű megérthetősége, hanem terjedelme miatt is. Lényegre törő, tömören és röviden adja át azt a fontos ismeretanyagot, amit a témáról

érdemes tudni, és egyénileg is érdemes megfontolni.

Ipacs Boglárka

PhD-hallgató

Soproni Egyetem Széchenyi István

Gazdálkodás- és

Szervezéstudományi Doktori Iskola

A 2025-2.1.1-EKÖP-2025-00002 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a EKÖP-25-3-I pályázati program finanszírozásában valósult meg.

